

היידִי בת ההרים

מאת יוהנה ספירי

עברית שלמה ניצן

עריכת תרגום מחדש: דיטה גוטמן

איורים רוני פחימה

הוצאת כתר קלסיקה 2011

על הספר

הספר היידי 'בת ההרים' יצא לאור בשנת 1880, לפני למעלה מ-130 שנים בשוויץ. יש להניח שהזרם הספרותי שהשפיע על הכתיבה של יוהנה ספירי היה הרומנטי והניאו-רומנטי המעריץ את עולם הטבע הטהור ואת כוחו. ואכן, אחד הרעיונות המרכזיים בספר הוא כוחו המרפא של הטבע. אהבת הנוף הנפלא שזורה לכל אורכו.

היידי בת ההרים נחשב לאחד מספרי הילדים המפורסמים בעולם ותורגם לשפות רבות. כמו כן זכה לגרסאות מגוונות של הצגות וסרטים. בעברית ישנם לפחות שבעה תרגומים. על גב הספר מופיע תוכנו של הספר וכך כתוב:

היידי היתומה, בת הכפר הקטן דורְפֿלי שבהרי האַלפים, באה לגור בבית המבודד של סבא שלה בראש ההר. הילדה הסקרנית והעליזה משנה ללא הכר את חייו של הזקן הרגזן המסתגר, ואף את חייהם של ידידיה מההר, פֿטֿר רועה העזים וסבתו העיוורת. עד שיום אחד דודתה של היידי מופיעה בהר ולוקחת אותה אל העיר הגדולה פֿרֿנקפורט. בעיר פֿרֿנקפורט מתגוררת היידי בבית עשירים ולומדת בחברתה של קֿלֿרה המרותקת לכיסא גלגלים. חייה המשעממים של קֿלֿרה משתנים מיד ונמלאים עניין וצחוק, אבל היידי מתגעגעת להרים הגבוהים, לסבא שלה ולידידיה, לעזים ולאשוחים. היא מזמינה את קֿלֿרה לביקור בהרים. ואז מתרחש הנס.

באתר דף דף מרחיבה נירה לוין אודות הספר ומקומו בספרות הילדים:

<http://www.dafdaf.co.il/Details.asp?MenuID=1&SubMenuID=131&PageID=3141&Ot>

הפעלות

החיים בטבע מול החיים בעיר

ענו:

- כיצד נקלטת היידי בחיים החדשים בבית הסב ובסביבתו?
- מה קורה להידי במעבר מהכפר אל העיר?
- אילו שינויים חלים בהידי בשובה מהעיר לכפר?
- כיצד משפיע המעבר לכפר על קלרה?
- מה אפשר לומר באופן כללי על יחסה של הסופרת לחיים בכפר ולחיים בעיר?

חופש ושחרור

האם אתם מסכימים לרעיון שהסופרת מנסה להראות כי חופש אמיתי ושחרור אפשר למצוא רק בטבע הפתוח? ערכו דיון על כך.

עימות בין דמויות בספר

- בחרו **שתי דמויות** מתוך הספר שיש ביניהן עימות כגון הסב ודטה
- תארו את שתי הדמויות, מראה חיצוני, התנהגות.
- תארו את העימות ביניהן. איך מתנהגת כל דמות בעימות זה? האם אתם מצדדים באחת הדמויות?
- מה אהבתם/לא אהבתם בדמויות אלה?

אפיון דמויות (תכונות חיוביות ותכונות שליליות)

א. ציינו מספר תכונות אופי של הדמויות על פי הטבלה הבאה:

שם הדמות	תיאור התכונה	מראה מקום מהספר(מספר עמוד או תיאור קצר)	האם התכונה חיובית או שלילית
הידי			
סבא של הידי			

			סבתא של קלרה
			גברת רוטנמייר
			פיטר
			קלרה
			הרופא
			דמות נוספת לבחירתכם

ב.נתחו את הנתונים שמצאתם על פי השאלות הבאות:

- האם מצאתם דמויות בספר זה שיש להן רק תכונות חיוביות? מי הן?
- האם מצאתם דמויות בספר זה שיש להן רק תכונות שליליות? מי הן?
- למי מהדמויות בספר יש תכונות חיוביות וגם שליליות? מי הן?

ג. ערכו דיון בקבוצה או במליאה: (אפשר גם לפעול כיחידים)

- האם ישנם אנשים במציאות שיש להם רק תכונות חיוביות או רק תכונות שליליות?
- מה אתם חושבים על גיבור ספרותי שיש לו רק סוג אחד של תכונות?
- הסבירו את עמדותיכם.

דמויות שהשתנו במהלך העלילה

חלק מהדמויות בספר משתנות בהשפעתם של מאורעות או בהשפעת דמויות אחרות.

- אילו דמויות השתנו בספר?
- תארו שתי דמויות שחל בהן שינוי, והסבירו כיצד חל שינוי זה.

הסב ואנשי הכפר – דעות קדומות

לעיתים לאנשים מקבוצה אחת יש דעות קדומות שליליות לגבי אדם או קבוצת אנשים מקבוצה אחרת. לעיתים נקבעות הדעות האלה בעבר רחוק מאוד. במקרה של סבא של היידי סיפור העבר שלו השפיע על אנשי הכפר במשך שנים רבות.

ענו

- איך התייחסו אנשי הכפר לסבא של היידי?
- האם סבא של היידי פגע במישהו מאנשי הכפר?
- מה בעברו של הסב גרם לאנשי הכפר להתייחס אליו כך?
- האם "הגיע" לו, עכשיו, בזמן שהסיפור מסופר, יחס שכזה?
- האם אפשר לומר כי בגלל דעות קדומות התייחסו אנשי הכפר לסבא כפי שהתייחסו?
- מה גרם לסב לשנות את התייחסותו לקהילת הכפר?
- מה גרם לאנשי הכפר לשנות את דעתם על הסב?
- תארו את שובו של הסב לקהילה ואת הדרך בה קיבלו אותו.

ערכו דיון בכיתה:

- הביאו דוגמאות של דעות קדומות שמשפיעות על יחסינו לזולת
- האם לדעתכם ניתן לשנות דעות קדומות?
- מה על כולנו לעשות כדי להימנע מדעות קדומות?

הוראות "עשה ואל תעשה"

כדרכם של ספרי ילדים מאותה תקופה (לפני 130 שנים ויותר) יש בספר הרבה מאוד הוראות התנהגות של עשה ואל תעשה.

- כתבו כמה הוראות של פעולות שאסור לעשות אותן לפי הספר
 - כתבו כמה הוראות של פעולות שרצוי לעשות אותן לפי הספר
- הטבלאות יעזרו לכם לארגן את התשובה, היעזרו בהן.

פעולות שאסור לעשות	היכן ומתי	מדוע (כתבו את הסיבה אם היא מופיעה בספר)

פעולות שמותר ורצוי לעשותן	מדוע (כתבו את הסיבה אם היא מופיעה בספר)

ענו:

- אילו מעשים שאסורים לעשייה, על פי הספר, אתם **מסכימים** שאכן אסור לעשות אותם. הסבירו.
- אילו מעשים שאסורים לעשייה, על פי הספר, אתם **אינכם מסכימים** שאכן אסור לעשות אותם. הסבירו.
- היכן ישנם איסורים וכללי התנהגות מחמירים יותר בעיר או בכפר? הדגימו מתוך הכתוב.

עזרה לזולת

- נושא זה תופס מקום חשוב בספר, בעיקר בדמותה של היידי אך גם בדמויות אחרות.
- הביאו דוגמאות של עזרה לזולת המופיעות בספר.
 - דונו ביניכם מה חשיבותה של העזרה לזולת בחייכם, ומה הדרכים לבצע זאת.

תיאורי טבע או אירוע מרגש- איור

- הספר מצטיין בתיאורי נוף וטבע מפורטים ויפים. בחרו אחד מתיאורי הנוף (העירוני או הכפרי) ציינו את מספר העמוד בספר וציירו את תמונת הנוף המתוארת בו לפי הבנתכם. אתם יכולים להשתמש בכל טכניקת ציור שאתם רוצים: צבע, רישום, קולאז' וכיו"ב.
- אפשר לבחור אירוע מרגש מתוך הספר ולאיר אותו. הכינו תערוכה מיצירותיכם.

צפייה בסרטים או קטעי סרטים. (הבחירה בסרט תלויה בגילם של התלמידים)

א. צפייה בסרט המאויר (מדובב לעברית) לתלמידים צעירים

<http://video.walla.co.il/?w=/2224/2534978>

- איך עוצבו הדמויות בסרט מבחינת המראה החיצוני? האם כך דמיינתם אותן?
- איך עוצבו הדמויות בסרט מבחינת אופיין? האם מצאתם שינויים בין הספר לבין הסרט?
- בחרו מספר אירועים וספרו איך הם מוצגים בסרט לעומת הספר? (לדוגמה, עזיבתה של היידי את הכפר; הבאת החתולים לביתה של קלרה; קלרה מתחילה ללכת, ועוד)

הערה: אפשר לדון בסרט המצויר או בחלקים ממנו עם תלמידים בוגרים כדי לבדוק פרשנויות שונות של הסרט לטקסט.

ב. צפיה בחלק מהסרט עם השחקנית **שירלי טמפל בתפקיד היידי** לתלמידים בוגרים בערוץ **יו טיוב** ניתן לראות את הסרט מחולק לחלקים בני תשע דקות. אמנם אין בו תרגום אך מי שמכיר את הספר לא יתקשה להבין מה קורה.

ראו את חלק הפתיחה

<http://www.youtube.com/watch?v=w14YWDZtY7g>

ענו על השאלות הבאות אחרי הצפייה תוך כדי השוואה לספר. (אם ראיתם את הסרט המצויר אפשר להשוות גם אליו)

- תארו כיצד מוצגת העיירה, הבתים, הנוף.
- כיצד נראים האנשים בעיירה? מה אפשר ללמוד על אורח החיים שלהם?
- תארו את הפגישה בין היידי לבין פיטר
- היידי מסדרת לה חדר שינה בבית הסבא. תארו את הקטע.
- בחרו קטע נוסף מתוך הסרט ותארו אותו.

הכינו:

ד"ר רחל עזוז

ד"ר איה מרבך

מחברות סדרת ספרי הלימוד **לשון ועוד**